

PROF. DR. FEHİME HİSAMOVA VEFAT ETTİ

(01 ARALIK 1936 – 17 EYLÜL 2018)

Liaisan ŞAHİN*

Uluslararası Türk Akademisinin asli üyesi, Tataristan Cumhuriyeti Seçkin Bilim İnsanı ve Tataristan Cumhuriyeti Seçkin Öğretmeni unvanları sahibi, tanınmış Tatar filolog Prof. Dr. Fehime Mîrgali kızı Hisamova, 17 Eylül 2018 Pazartesi günü 81 yaşında Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da vefat etti.

Fehime Hisamova, 1 Aralık 1936'da Tatar Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Yutazi'ya bağlı Kerekeşli köyünde doğdu. İlk ve orta öğrenimini köyünde tamamladıktan sonra 1955-1960 yıllarında Kazan Devlet Üniversitesi Tarih ve Filoloji Fakültesi Tatar Dili ve Edebiyatı Bölümünde

* Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul / Türkiye, leysen@marmara.edu.tr, leysensahin@gmail.com

öğrenim gördü. Birkaç yıl Çüpreli ve Aznakay'a bağlı köylerde Tatar Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak çalıştıktan sonra 1967'de Kazan Devlet Üniversitesi'nin Tatar Dili kürsüsünde lisansüstü öğrenimine başladı. Türkoloji alanının önde gelen filologlarından Prof. Dr. Dilere Tumaşevanın danışmanlığında yazdığı *Çağdaş Tatar Edebi Dilinde Partisipler* adlı doktora tezini 1971'de savundu. Kazan Devlet Üniversitesi Tatar Dili kürsüsünde 1970 yılında asistan olarak başladığı çalışma hayatını, 1972 yılından itibaren öğretim üyesi olarak sürdürdü. "Tatar Dili Fonetigi", "Tatar Dili Morfolojisi", "Tatar Dili Grameri Tarihi" derslerini verdi; bu derslere ilişkin ders programları, ders kitapları, yöntem kılavuzları hazırladı. 1995 yılında *Eski Tatar Dilinde Resmi Yazışma Üslubunun Gelişimi: 16. Yüzyıl – 19. Yüzyılın Başı* adlı doçentlik tezini savundu. 1998 yılında profesör oldu. 1999 yılından itibaren Kazan Devlet Üniversitesi Tatar Filolojisi, Tarihi ve Doğu Dilleri Fakültesi'nde Tatar Dili Kürsüsü Başkanlığı yaptı. Öğretim üyeliği ve yöneticilik görevlerinin yanı sıra başarı ile sürdürdüğü bilimsel çalışmaları, ağırlıklı olarak Tatar Edebi Dilinin tarihsel gelişimi ve Çağdaş Tatar Dilinin morfolojisi konularına odaklandı.

Hisamova, Tatar Edebi Dilinin 16-19. yüzyıllardaki gelişimine ilişkin çalışmalarında o zamana kadar sadece tarihçiler tarafından ele alınmış olan eski belgeleri dil açısından derinlemesine inceleyerek hem Tatar filolojisi çalışmalarına hem de Tatar tarihi incelemelerine çok kıymetli katkılarda bulundu. Hisamova'nın Rus Devleti'ndeki 16-19. yüzyılların toplumsal ve dilsel koşullarına ışık tutan incelemeleri, Kazan Hanlığı'nın düşmesinden ve İdil-Ural bölgesindeki Türk halklarının Rus Devleti hakimiyeti altına girmesinden sonra Tatar Türkçesinin Rus Devleti tarafından Doğu ülkeleri ile ilişkilerinde diplomasi dili olarak kullanıldığını, böylelikle Tatar Türkçesinin Rus Devleti'nde işlev açısından ikinci devlet dili konumunda olduğunu kanıtladı.

Hisamova'nın Tatar Dilinin gramer yapısına ilişkin konularda da makale ve monografi olmak üzere birçok çalışması bulunmaktadır. Tatar Dilinin morfolojisini inceleyen monografileri, Tataristan'daki yüksek öğrenim kurumlarında ders kitabı olarak okutulmaktadır. Tatar Dilinin alfabesi konusunu irdeleyen yazılarında Kiril alfabesinin Türk dillerinin fonetik yapısına uygun olmadığını açıklamış, Latin alfabesinin gerekliliğini savunmuştur.

Fehime Hisamova'nın en önemli eserleri aşağıdaki gibidir:

18. Yözdegé Tatarça Êş Kegazé Yazmalarınıñ Têl Üzênçelékleré, Kazan 1981.

Hezêrgé Tatar Edebi Têlé Fonétikası, Kazan 1987.

Funktsionirovaniye i Razvitiye Starotatarskoy Delovoy Pis'mennosti XVI – XVII vv., Kazan 1990.

Tatarskiy Yazık v Vostoçnoy Diplomatii Rossii (XVI – Naçalo XIX vv.), Kazan 1999.

Tatarskiy Yazık: Lingvistiçeskiye Osnovı Vozvrata k Latinitse, Kazan 2004.

Hezêrgé Tatar Edebi Têlé. Morfolojiya, Kazan 2006.

Tatar Têlénêñ Tarihi Grammatikası, Kazan 2017.

Fehime Hisamova, kendisi gibi bir akademisyen olan Tatar Edebiyatı uzmanı Prof. Dr. Nurmammed Hisamov'la evli olup üç çocuk sahibi idi. Ailesi, meslektaşları ve öğrencileri onu iyi kalpli, duyarlı, son derece mütevazı ve içten bir insan olarak anıyorlar. Fehime Apa'nın hatırası gönüllerde yaşayacaktır. Ruhu şad olsun!

Kaynak: Liaisan Şahin'in kişisel arşivi

Fehime Hisamova, 1998 yılı Mart ayında Kazan Devlet Üniversitesi Tatar Filolojisi, Tarihi ve Doğu Dilleri Fakültesi öğrencilerinden bir grupla İstanbul'a gelmiş, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün konuğu olup Enstitümüzde bir sunum yapmış, öğrencileri Enstitü öğretim üyelerinin derslerine konuk öğrenciler olarak katılıp Türkçe bilgilerini iletmiştir. Fotoğrafta Fehime Hanım, Marmara Üniversitesi Konukevinde öğrencileri ve M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Liaisan Şahin ile birlikte görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahunov, A., “Fagima Hisamova: Kazan’ Mojet Stat’ Tsentrom Tyurkologii”, *Tatarstan*, 12, (2006), s. 52-53.
- “Fehime Apa Hisamova Bélen Huşlaştlar”, *Bütün Dünya Tatar Kongresi internet sayfası*, <http://tatar-congress.org/yanalyklar/fehime-apa-hisamova-belen-hushlashtylar-foto/> [Erişim tarihi: 19.09.2018].
- “Hisamova Fagima Mirgaliyevna”, *Kazan-İdil Boyu Federal Üniversitesi internet sayfası*, <https://kpfu.ru/philology-culture/ktsh/personalii/hisamova-fagima-mirgaliyevna> [Erişim tarihi: 19.09.2018].
- “Kazanda Fehime Hisamova Bélen Huşlaştlar”, *Matbugat.ru*, <http://matbugat.ru/news/?id=23420> [Erişim tarihi: 19.09.2018].
- “Kürénéklé Tél Galime Fehime Hisamova Wafat Bulgan”, *Şehri Kazan*, <http://shahrikazan.ru/news/kyiskachaya%D2%A3alyiklar/krenekle-galim-fim-khisamova-vafat-bulgan> [Erişim tarihi: 18.09.2018].
- “Skonçalas’ İzvestniy Tyurkolog Fagima Hisamova”, *Realnoye Vremya*, <https://realnoevremya.ru/news/113305-skonchalas-izvestniy-tyurkolog-fagima-hisamova> [Erişim tarihi: 17.09.2018].
- “Tél Bélgéçé Fehime Hisamova Wafat”, *Tatar-İnform*, <https://tatar-inform.tatar/news/2018/09/17/171726/> [Erişim tarihi: 17.09.2018].
- Zakiyev, M. Z., “Hisamova Fagima Mirgaliyevna”, *Kazanskaya Lingvistiçeskaya Şkola*, C 1, Tat. kn. izd-vo, Kazan 2008, s. 308-309.